

POLISI HERIO BWLIO, HAWLIAU PARCH A CHYDRADDOLDEB

CREWYD
CREWYD GAN

DYDDIAD ADOLYGU

01/2020
CSP

09/2023

Cynnwys

Cyflwyniad	Tudalen 3
Grym Iaith	Tudalen 3
Nodau'r Polisi	Tudalen 3
Beth yw Bwlio?	Tudalen 4
Beth sydd ddim yn Fwlio?	Tudalen 5
Annog Adrodd am Ddigwyddiadau os yw Bwlio'n Digwydd	Tudalen 6
Adolygu'r Polisi	Tudalen 7
Dogfennau Cyfeirio a Dolenni Defnyddiol	Tudalen 8

Cyflwyniad

Mae'r ysgol hon yn credu bod ymddygiad bwlio yn gwbl annerbyniol ac na ddylid ei oddef. Mae pob aelod o gymuned yr ysgol yn rhannu cyfrifoldeb ar y cyd am fynd i'r afael â bwlio pe bai'n digwydd ac wrth gydweithio i hybu ymddygiad cadarnhaol. Mae'r ysgol yn cydnabod bod ganddi ddyletswydd gyfreithiol i atal a mynd i'r afael â phob math o ymddygiad bwlio.

Grym Iaith

Yn unol â chyfres arweiniad Llywodraeth Cymru '*Herio Bwlio – Hawliau, Parch, Cydraddoldeb*' mae'r ysgol yn ymwybodol bod defnyddio termau fel 'bwli' a 'dioddefwr' yn sefydlu'r syniad bod gan y pwerus bŵer dros y gwan ac weithiau gall annog disgyblion i ddod yn fwll fel nad ydynt yn cael eu hystyried yn wan. Yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru, bydd yr ysgol hon yn defnyddio'r termau 'cyflawnwr' a 'tharged'

Wrth bennu amcanion polisi ar gyfer yr ysgol hon, byddwn yn rhoi sylw dyledus i ddyletswydd gyffredinol Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i:

- Ddileu gwahaniaethu, aflonyddu, erledigaeth ac unrhyw ymddygiad arall a waherddir o dan y Ddeddf;
- Hyrwyddo cyfle cyfartal rhwng unigolion sy'n rhannu nodwedd warchoddedig berthnasol ac unigolion nad ydynt yn ei rhannu; mae hyn yn golygu dileu neu leihau'r anfanteision a ddioddefir gan bobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig berthnasol sy'n gysylltiedig â'r nodwedd honno
- Cymryd camau i ddiwallu anghenion unigolion sy'n rhannu nodwedd warchoddedig berthnasol sy'n wahanol i anghenion pobl nad ydynt yn ei rhannu

Nodau'r Polisi

Mae'r polisi hwn yn hanfodol i gefnogi ethos yr ysgol gyfan, sef sicrhau bod plant yn teimlo'n ddiogel, yn hyderus ac yn hapus. Fe'i cynlluniwyd i atal ymddygiad bwlio lle bynnag y bo modd, i ymateb yn gyson yn unol â gweithdrefnau y cytunwyd arnynt pe bai'n digwydd a rhoi cefnogaeth i'r rhai sy'n gysylltiedig fel y bo'n briodol. Mae diogelwch, iechyd a lles ein plant o'r pwys mwyaf ac yn fusnes i bawb.

Mae atal yn cynnwys anfon neges glir fod ymddygiad negyddol yn wrthgymdeithasol, yn annerbyniol ac na chaiff ei oddef yma. Mae'r polisi ysgol hwn yn seiliedig ar gyfres ganllawiau Llywodraeth Cymru '*Herio Bwlio – Hawliau, Parch, Cydraddoldeb*' sy'n cynnwys canllawiau statudol ar gyfer awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu, yn ogystal â chanllawiau cynghori ar gyfer plant a phobl ifanc, rhieni a gofalwyr.

Beth yw Bwlio?

Mae'r ysgol yn defnyddio'r diffiniad o fwlio, a ddarperir gan Lywodraeth Cymru;

'Ymddygiad gan unigolyn neu grŵp, a ailadroddir dros gyfnod amser, sy'n brifo eraill naill ai'n fwriadol neu'n emosiynol.'

Mae hefyd yn disgrifio nifer o elfennau nodedig sy'n gysylltiedig â bwlio. Mae'r rhain yn cynnwys, ond nid ydynt yn gyfyngedig i:

- **Bwriad i niweidio** – mae bwlio'n fwriadol gyda'r bwriad o achosi niwed. Mae'r rhai sy'n ymddwyn fel bwli yn dda am wybod yn union sut i fychanu neu frifo eu targed, gan bigo ar agweddau allweddol o'u hymddangosiad, personoliaeth neu hunaniaeth er mwyn cael yr effaith a ddymunir. Maent yn chwilio am y maes y mae ganddynt bŵer dros eu targed.
- **Canlyniad niweidiol** – mae rhywun neu grŵp yn cael ei frifo'n gorfforol neu'n emosiynol. Gallant gael eu hynysu, eu bychanu neu eu gwneud yn ddagreuol. Mae eu hymdeimlad o hunanwerth yn lleihau.
- **Gweithredoedd uniongyrchol neu anuniongyrchol** – gall bwlio gynnwys ymosodol yn uniongyrchol fel taro rhywun, yn ogystal â gweithredoedd anuniongyrchol megis lledaenu sïon, datgelu gwybodaeth breifat am rywun neu rannu delweddau personol gyda phobl nad oedd y wybodaeth/delweddau wedi'u bwriadu ar eu cyfer.
- **Ailadrodd** – mae bwlio fel arfer yn golygu ymddwyn yn negyddol neu ymddwyn yn ymosodol dro ar ôl tro. Nid yw gweithred ymosodol ynysig, fel ymladd, yn cael ei hystyried fel arfer yn fwlio. Ond gall unrhyw ddigwyddiad fod yn ddechrau ar batrwm o ymddygiad bwlio sy'n datblygu wedi hynny. Dyna pam mae cofnodi digwyddiadau mor werthfawr.
- **Pŵer Anghyfartal** – mae bwlio'n golygu camddefnyddio grym gan un person neu grŵp sydd (yn cael eu hystyried) yn fwy pwerus yn aml oherwydd eu hoed, cryfder corfforol, poblogrwydd neu wytnwch seicolegol

Gall bwlio ddigwydd ar sawl ffurf, gan gynnwys:

Corfforol – cicio, baglu rhywun neu ei wthio, anafu rhywun, difrodi ei eiddo neu wneud ystumiau bygythiol

Llafar – gwawdio a galw enwau, sarhau, bygwth, bychanu neu fygwth

Emosiynol – ymddwyn gyda'r bwriad o ynysu, niweidio neu fychanu rhywun

Anuniongyrchol – cyfrwys a dan din, tu ôl cefn y targed, lledaenu sïon

Ar-lein – defnyddio unrhyw fath o ddulliau technolegol, ffonau symudol, rhwydweithiau cymdeithasol, gemau, ystafelloedd sgwrsio, fforymau neu apps i'w bwlio drwy gyfrwng tecst, negeseuon, delweddau neu fideo.

Ymosodedd perthynol – bwlio sy'n ceisio niweidio perthnasoedd neu statws cymdeithasol y targed: mynd â'u ffrindiau oddi arnynt, ecsbloetio anghenion dysgu ychwanegol (ADY) neu salwch hirdymor person, targedu statws cymdeithasol eu teulu, ynysu neu fychanu rhywun neu cael rhywun i drafferth yn fwriadol

Rhywiol – cyffwrdd digroeso, bygythiadau, awgrymiadau, sylwadau a jôcs neu ensyniadau. Gall hyn hefyd gynnwys blacmel rhywiol, sef 'pornograffi dial' ac unrhyw gamddefnydd o ddelweddau personol, cignoeth o'r dysgwr a dargedir

Rhagfarnllyd – bwlio dysgwr neu grŵp o ddysgwyr oherwydd rhagfarn. Gellid cysylltu hyn â stereoteipiau neu ragdybiaethau ynghylch hunaniaeth. Mae bwlio sy'n gysylltiedig â rhagfarn yn cynnwys y nodweddion gwarchoddedig. (Gan gynnwys oedran, anabledd, ailbennu rhywedd, priodas a phartneriaeth sifil, beichiogrwydd a mamolaeth, hil, crefydd neu gredo, rhyw a chyfeiriadedd rhywiol) Gall ac mae rhagfarn hefyd yn ymestyn y tu hwnt i'r nodweddion gwarchoddedig a gall arwain at fwlio am amrywiaeth o resymau eraill megis statws cymdeithasol a chefnidir.

Beth sydd ddim yn fwlio?

Nid yw ambell i ymddygiad, er yn annerbyniol, yn cael ei ystyried yn fwlio. Ymdrinnir â'r achosion hyn yn unol â pholisi ymddygiad yr ysgol i atal digwyddiad a allai waethygu i fod yn fwlio.

Mae'r enghreifftiau canlynol yn achosion na fyddent fel arfer yn cael eu hystyried yn fwlio;

Cwmpo mas â ffrindiau – gall dadl rhwng ffrindiau, fodd bynnag, ddirywio yn ymddygiad bwlio sy'n cael ei alluogi gan y ffaith bod gan gyn-ffrindiau wybodaeth fanwl am ofnau ac ansicrwydd ei gilydd. Mae plant a phobl ifanc sy'n cael eu targedu gan gyn-gyfeillion yn teimlo'r bradychiad yn ddwfn ac yn aml wedi eu hynysu oddi wrth eu grŵp o ffrindiau blaenorol.

Achos unigol o ymladd – eir i'r afael â hyn yn unol â pholisi ymddygiad yr ysgol oni bai ei fod yn rhan o batrwm o ymddygiad sy'n arwydd o dargedu unigolyn arall yn fwriadol.

Dadl neu anghytundeb – yn gyffredinol, nid yw dadl rhwng dau blentyn neu bobl ifanc yn cael ei hystyried yn fwlio. Serch hynny, efallai y bydd arnynt angen cymorth i ddysgu parchu safbwyntiau pobl eraill.

Ymosodiad corfforol untro – bydd hyn yn cael ei atal a rhoddir sylw iddo ar unwaith. Mewn achosion lle mae ymosodiad corfforol wedi digwydd, gall cynnwys yr heddlu fod yn briodol hefyd.

Sylwadau sarhaus a chellwair – bydd plant a phobl ifanc yn aml yn protestio mai jôc neu gellwair oedd y digwyddiad. Os yw dau ffrind o rym cyfartal yn yr arferiad o gellwair â'i gilydd, nid yw'n cael ei ystyried yn fwlio. Os yw un dysgwr yn defnyddio cellwair i

fychanu neu fygwth rhywun arall nad oes ganddo'r grym i'w atal a'i wneud yn ofnus gan y weithred, mae'r ffin rhwng cellwair a bwlio yn debygol o gael ei chroesi

Un digwyddiad o drosedd gasineb – oni bai bod yr ymddygiad hwn yn cael ei ailadrodd ni fyddai fel arfer yn cael ei ystyried yn fwlio ond byddai'n ymddygiad troseddol, a byddai'r ysgol yn ymdrin ag ef yn unol â pholisi ymddygiad yr ysgol a pholisïau perthnasol eraill, megis polisi 'Atal' yr ysgol. Os ystyrir bod angen hynny, byddai angen i'r ysgol gynnwys yr heddlu hefyd.

Mae ein hymagwedd ysgol gyfan at atal bwlio yn cynnwys:

- Mabwysiadu dulliau ataliol o ymdrin â bwlio.
- Datblygu ethos cadarnhaol sy'n cynnwys gwybod bod bwlio'n annerbyniol.
- Disgwyl ymddygiad cadarnhaol sy'n helpu ac yn cefnogi dysgu a datblygu.
- Hyrwyddo cydweithrediad a disgwyl ymddygiad sy'n gyfrifol yn gymdeithasol.
- Annog y gwylwyr sy'n dyst i fwlio i weithredu'n gadarnhaol drwy rybuddio staff a dwyn pwysau ar y cyd gan gyfoedion i atal cyflawnwyr.
- Gwerthfawrogi a dathlu gwahaniaethau, sgiliau a thalentau pawb.
- Cefnogi datblygiad llythrennedd emosiynol, hunan-barch a gwytnwch drwy wasanaethau, Amser Cylch, ABCh, y rhaglen Ysgolion Iach, datblygu sgiliau, addysgu strategaethau ymdopi personol i ddisgyblion, Cyfranogiad Cynghorau Ysgol, cynlluniau Cyfeillio, Mentora gan Gyfoedion.
- Cynnwys ein SHCY dynodedig yr Heddlu yn y gwaith o gyflwyno rhaglen Graidd Cyswllt Ysgolion Cymru Gyfan.
- Dangos parch at eraill a herio ac addysgu am iaith amhriodol sy'n;
 - hiliol
 - homoffobig
 - rhywiaethol
 - sydd â rhagfarn grefyddol,
 - ysgogir gan anabledd,
 - neu a fyddai'n cael ei ystyried yn dramgwyddus neu'n ddifrifol gan unrhyw grwpiau gwarchoddedig a enwir yn y ddeddf cydraddoldeb.
- Sicrhau bod yr wybodaeth yn y polisi hwn ar gael i bawb yng nghymuned yr ysgol.
- Cynnwys pob aelod o gymuned yr ysgol wrth gynllunio/ gweithredu'r polisi.
- Bod pob aelod o staff yn modelu ymddygiadau cadarnhaol priodol drwy esiampl.

Annog adrodd am ddigwyddiadau os yw Bwlio'n digwydd:

Gall disgyblion a rhieni/gofalwyr fod yn dawel eu meddwl yr ymatebir i'w pryderon yn sensitif.

- Bydd pob adroddiad yn cael ei gymryd o ddifrif ac yn destun ymchwiliad.
- Bydd cyfrinachedd unrhyw un sy'n rhannu gwybodaeth yn cael ei barchu.
- Bydd cyfleoedd i blant fynegi pryderon yn cynnwys mynediad i flwch problemau i unrhyw aelod o staff, cynrychiolaeth ar gyngor yr ysgol a chyfeillion/mentoriaid a fydd yn trosglwyddo pryderon.

Os bydd bwlio'n digwydd byddwn yn gweithredu'r gweithdrefnau canlynol, fel y bo'n briodol, yn unol â chyfres ganllawiau Llywodraeth Cymru '*Herio Bwlio – Hawliau, Parch, Cydraddoldeb*'. Byddwn yn cymryd pob digwyddiad o ddifrif ac yn cofnodi'r hyn a ddigwydd ar Log Bwlio.

Bydd person dynodedig yn monitro ac yn coladu gwybodaeth am ddiodefwrwr bwlio a chyflawnwyr. Bydd y person hwnnw yn:

- Ymchwilio i'r digwyddiad / sefydlu ffeithiau drwy siarad yn annibynnol â phawb dan sylw.
- Defnyddio technegau ymyrryd adferol priodol i reoli anawsterau rhwng cyflawnwyr a thargedau; annog cymodi lle bo hynny'n bosibl/ymarferol.
- Lle mae ymddygiad bwlio wedi cael ei brofi, gweithredu cosbau cytunedig yn gyson ac yn deg yn ôl yr angen i atal digwyddiadau pellach.
- Cynnwys rhieni mor gynnar â phosibl lle bo'n briodol.
- Gweithredu canllawiau o ddogfen waith partneriaeth Heddlu Cymru Gyfan "School Beat", i benderfynu a oes angen cynnwys swyddogion yr heddlu yn swyddogol; fel y nodir yn y canllawiau hyn, dylid ymdrin ag achosion yn fewnol lle bynnag y bo'n bosibl.
- Cadw cofnodion cywir, ffeithiol o'r holl ddigwyddiadau a gofnodir ac ymateb yr ysgol.
- Dylech bob amser ddilyn digwyddiadau ar ôl ymdrin â nhw ac adolygu'r canlyniadau i sicrhau bod y bwlio wedi dod i ben.
- Rhoi cymorth parhaus i'r rhai sy'n gysylltiedig lle bo angen; mae taflenni gan Lywodraeth Cymru ar gael i blant, pobl ifanc a rhieni/gofalwyr.

Bydd yr ysgol bob amser yn cynnig Dull Adferol ac yn ceisio gwella'r niwed. Gall hefyd, yn dibynnu ar y math o ddigwyddiad, ddefnyddio sancsiynau, gan gynnwys:

- Tynnu breintiau/amser rhydd.
- Atal mynediad i rannau o'r ysgol.
- Gwaharddiad tymor byr neu dymor hir, neu gadw i mewn dros amser cinio.
- Cynnwys rhieni pan fo angen.
- Cynnwys asiantaethau allanol priodol.
- Cynnwys manylion am gofnod ysgol y cyflawnwr.

Adolygu'r Polisi

Mae manylion terfynol y polisi hwn wedi'u llunio mewn ymgynghoriad â disgyblion, rhieni, staff ac aelodau o gymuned yr ysgol.

Bydd yn cael ei drafod, ei adolygu a'i ddiwygio bob blwyddyn.

Dogfennau Cyfeirio a Dolenni Defnyddiol:

- **Canllawiau Llywodraeth Cymru, herio bwlio, 'Hawliau, parch, cydraddoldeb'**
Canllawiau statudol ar gyfer cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir
Canllawiau statudol ar gyfer awdurdodau lleol
Canllawiau i rieni a gofalwyr
Canllaw i bobl ifanc
Canllaw i blant
<https://gov.wales/anti-bullying-guidance>
- **Deddf Cydraddoldeb 2010**
<http://www.legislation.gov.uk/wsi/2011/1064/contents/made>
- **Gweithredu ar fwlio. Adolygiad o effeithiolrwydd y camau a gymerir gan ysgolion i fynd i'r afael â bwlio ar sail nodweddion gwarchoddedig disgyblion (ESTYN Mehefin 2014)**
<https://www.estyn.gov.wales/thematic-reports/action-bullying-june-2014>
- **Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Deddf Cymru. 2015.**
<http://www.legislation.gov.uk/anaw/2015/3/contents>
- **Gweithdrefnau Diogelu Cymru**
http://www.myguideapps.com/projects/wales_safeguarding_procedures/default/

Diwygiwyd Tachwedd 2019

Arferion Adferol

Mae Ysgol Bro Preseli'n ysgol sy'n defnyddio agweddau adferol er mwyn creu amgylchedd dysgu hapus ble y gall disgyblion gymryd rheolaeth am eu hymddygiad a'u dysgu. Drwy ddefnyddio arferion adferol gobeithir:

- **datblygu** - llythrennedd emosiynol, gonestrwydd, atebolrwydd, cyfrifoldeb.
- **gwella** - ymddygiad, presenoldeb, yr amgylchedd dysgu, yr addysgu.
- **cynyddu** - empathi, hapusrwydd, sgiliau cymdeithasol a chyfathrebu.
- **lleihau** - bwllian, gwaharddiadau, gwrthdaro, yr angen i gosbi.

Mae **Arferion Adferol** yn seiliedig ar **bedair nodwedd allweddol**:

- **Parch** - at bawb, drwy wrando ar farn eraill a dysgu ei gwerthfawrogi.
- **Cyfrifoldeb** - cymryd cyfrifoldeb am ein gweithrediadau.
- **Atgyweirio** - datblygu'r sgiliau o fewn gymuned yr ysgol fel bo unigolion yn gallu adnabod datrysiad sy'n atgyweirio'r niwed ac yn sicrhau nad yw ymddygiad annerbyniol yn cael ei ailadrodd.
- **Ail-integreiddio** - gweithio drwy broses strwythuredig, gefnogol sy'n datrys y broblem ac yn caniatáu i bobl ifanc barhau gyda'u haddysg.

Proses deg

Tair Nodwedd

- **Ymrwymiad** - drwy gynnwys unigolion mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnynt a hynny drwy wrando ar eu safbwynt ac ystyried o ddifri beth yw eu barn.
- **Esbonio** - esbonio i bawb sydd wedi cael eu heffeithio y rhesymu sy'n sail i'r penderfyniad.
- **Eglurder disgwylidig** - sicrhau bod pawb yn deall y penderfyniad yn glir ac yn gwybod beth a ddisgwylir yn y dyfodol.

Cwestiynau Adferol

Beth ddigwyddodd?
Beth oedd ar dy feddwl ar y pryd?
Beth wyt ti'n ei feddwl nawr?
Pwy sydd wedi cael ei effeithio gan hyn?
Beth sydd angen digwydd nawr i wneud pethau'n iawn?

Fel ysgol, erfyniwn am eich cefnogaeth wrth ddelio gyda materion **yn adferol**.